

УДК 94(477).154:061«194»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-2-3>

Олена ПОДОБЕД,
orcid.org/0000-0002-7819-1439
доктор історичних наук, доцент,
доцент кафедри джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Київ, Україна) *o.a.podobyed@npu.edu.ua*

«ЗБЕРЕЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ ДЛЯ УКРАЇНИ»: ДІЯЛЬНІСТЬ ПЛАСТУ В ЕПОХУ ДІПІ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1940-Х РР.)

Авторка ставить за мету проаналізувати історичне значення діяльності Пласту у Західній Німеччині у другій половині 1940-х рр. Доведено, що діяльність української скаутської організації в епоху ДіПі становить важливий етап в історії Пласту. Оскільки радянська влада забороняла діяльність Пласту, вважала «націоналістичною організацією», українська скаутська організація вимушена була продовжувати свою діяльність за кордоном. У другій половині 1940-х рр. у Західній Німеччині зусиллями переміщених осіб і біженців з України було офіційно відновлено діяльність Пласту за кордоном. ДіПівський період забезпечив неперервність діяльності української скаутської організації. Він пов'язав попередній період функціонування Пласту в Україні та у Чехословаччині з наступним етапом діяльності за кордоном до відновлення Організації вже у незалежній Україні. У цей час було вироблено теоретичні основи діяльності Пласту за кордоном. Діяльність Пласту в епоху ДіПі забезпечила неперервність традицій виховання української молоді, яка у перспективі мала боротися за незалежність України. Передовсім йдеться про патріотичне виховання та збереження національної ідентичності підростаючого покоління, що мало виключне значення за умов проживання поза межами батьківщини. Водночас Пласт дбав і про те, щоб молодь займалася спортом, вела здоровий спосіб життя, була відповідальною і фінансово грамотною, мала лідерські якості й уміла працювати в колективі. Для дітей, які пережили війну і проживали у таборах для переміщених осіб участь у пластових заходах давала можливість відволіктися від непростих буднів і примарного майбутнього. Збереження ідей, традицій, а також членів української скаутської організації в еміграційний період створило передумови відновлення її діяльності у незалежній Україні.

Ключові слова: Пласт, Союз українських пластунів, епоха ДіПі, Західна Німеччина, друга половина 1940-х рр.

Olena PODOBIED,
orcid.org/0000-0002-7819-1439
Doctor of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Original and Special Historical Sciences
Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University
(Kyiv, Ukraine) *o.a.podobyed@npu.edu.ua*

“SAVING THE UKRAINIAN CHILD FOR UKRAINE”: PLAST ACTIVITIES IN THE DP ERA (SECOND HALF OF THE 1940S)

The purpose of the article is to analyze the historical significance of Plast's activities in West Germany in the second half of the 1940s. It is proven that the activities of the Ukrainian scout organization in the DP era constitute an important stage in the history of Plast. Since the Soviet authorities banned Plast's activities, considering it a «nationalist organization», the Ukrainian scout organization was forced to continue its activities abroad. In the second half of the 1940s, Plast's activities abroad were officially resumed in West Germany through the efforts of displaced persons and refugees from Ukraine. The DP period ensured the continuity of the activities of the Ukrainian scout organization. He linked the previous period of Plast's functioning in Ukraine and Czechoslovakia with the next stage of its activities abroad before the Organization was restored in independent Ukraine. At this time, the theoretical foundations of Plast's activities abroad were developed. Plast's activities in the DiPi era ensured the continuity of traditions in educating Ukrainian youth, who in the future were to fight for Ukraine's independence. First of all, it was about patriotic education and preserving the national identity of the younger generation, which was of exceptional importance in conditions of living outside the homeland. At the same time, Plast also ensured that young people played sports, led a healthy lifestyle, were responsible and financially literate, had leadership qualities and knew how to work in a team. For children who survived the war and lived in camps for displaced persons, participation in Plast activities provided an opportunity to distract themselves from difficult everyday life and a ghostly future. The preservation of the ideas, traditions, and members of the Ukrainian Scout organization during the emigration period created the prerequisites for the resumption of its activities in independent Ukraine.

Key words: Plast, Union of Ukrainian Scouts, DP era, West Germany, second half of the 1940s.

Постановка проблеми. Історія Пласту в Україні нараховує понад сто років. Протягом своєї історії пластунам доводилося долати багато викликів. Особливо це стосується часів переслідування української скаутської організації наприкінці 1920-х – у 1930-ті рр. польською владою, у роки Другої світової війни – нацистськими окупантами, а у повоєнні часи радянською владою. Оскільки в УРСР Пласт опинився поза законом, він вимушений був стати на шлях еміграції. Після завершення Другої світової війни Пласт діяв в середовищі емігрантів з України та української діаспори у країнах Європи, Америки й Австралії. Особливе місце в історії пластового руху посідає епоха ДіПі (від англ. displaced persons, DP – переміщені особи, ДіПі), коли у другій половині 1940-х рр. у Західній Німеччині було відновлено й легалізовано діяльність Пласту за кордоном.

Аналіз досліджень. Одними із перших дослідників діяльності Пласту в епоху ДіПі були українські закордонні історики В. Маруняк та пластуни В. Приймак й О. Субтельний. У сучасній українській історіографії відсутні публікації, присвячені значенню діяльності української скаутської організації в епоху ДіПі, що й зумовлює актуальність розвідки.

Джерельну базу дослідження становлять статистичні дані, зібрані істориком В. Маруняком; спогади сучасників подій Л. Залеської Онишкевич, М. Потопника, А. Романюка; матеріали пластової періодики; матеріали збірника «Регенсбург. Статті. Спогади. Документи. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни»; документи, вміщені у збірнику «Українська еміграція 40 – 70-х років минулого століття в архівних документах радянських спецслужб», який підготувала Служба зовнішньої розвідки України. У 2020 р. авторкою було проведено опитування переміщених осіб і біженців з України, які сьогодні є громадянами США. Під час проведення запропонованого дослідження використано заповнені анкети чотирьох респондентів – Терези Бень (1926 р.н.), Валентина Забіяки (1933 р.н.), Л.З.О. (1935 р.н.) та Л.О. (1935 р.н.), які у другій половині 1940-х рр. перебували на території Західної Німеччини й були членами Пласту.

Мета статті. Авторка ставить за мету проаналізувати історичне значення діяльності Пласту в епоху ДіПі.

Виклад основного матеріалу. Довгоочікуване завершення Другої світової війни у Німеччині зустріло близько 3 млн переміщених осіб і біженців з України. Вони тут опинилися в роки війни за різних обставин: більшість була вивезена до

Райху на примусові роботи, частина військових потрапила у полон і перебувала у нацистських концентраційних таборах, інтелігенція, духовенство, члени ОУН і УПА стали на шлях еміграції, оскільки не могли жити у «сталінському раю» (Подобєд, 2018: 31-35). Більшість переміщених осіб і біженців з України у 1945 р. зазнала репатріації до СРСР, після чого у Західній Німеччині, що перебувала під контролем держав-союзниць, залишилося 200 тис. осіб (Маруняк, 1985: 86). За віковим складом більшість із них становила молодь і особи середнього віку. Це були особи з вищою освітою – вчителі, вчені, лікарі, інженери, письменники. Частина з них ще в Україні та в еміграції у Чехословаччині належала до Пласту: Л. Бачинський, Я. Гладкий, Є. Гут-Кульчицький, Г. Коренець, С. Левицький, Ц. Паліїв, Ю. Старосольський (Субтельний, 2019: 121). За регіоном походження – східних галичан нараховувалося удвічі більше, ніж наддніпрянців. Найбільше переміщених осіб і біженців з України проживало в американській окупаційній зоні Західної Німеччини, удвічі менше – в англійській і ще трохи – у французькій (Подобєд, 2018: 39). В основному вони жили у спеціально збудованих таборах, частина мешкала приватно.

В епоху ДіПі пасіонарна українська громада розгорнула активну діяльність з організації власного побутування на німецькій землі. Вирішивши нагальні побутові питання, перейшли до організації українських дошкільних закладів, навчальних закладів різних рівнів, бібліотек, наукових установ, церков, театрів, спортивних товариств та ін. За визначенням історика Ореста Субтельного, «такий потужний і динамічний рух на етнічній основі не траплявся в українській діаспорі ні перед цим відносно коротким, але неймовірно пам'ятним і впливовим періодом, ні після нього» (Субтельний, 2019: 119).

Відновлення діяльності Пласту у Західній Німеччині відбувалося двома шляхами: знизу і згори. Окремі особи, які належали до Пласту у міжвоєнний період (у т. ч. вчителі), переслідуючи мету організувати дозвілля молоді виступали ініціаторами створення пластового гуртка у таборі для переміщених осіб і біженців, в якому мешкали. Володимир Приймак у статті «Історія українського Пласту в Регенсбурзі» зазначав, що перший пластовий осередок у Західній Німеччині постав 15 серпня 1945 р. у Регенсбурзі з ініціативи священника УГКЦ Богдана Ганушевського. До нього увійшли діти української школи, які сформували гніздо новачок імені княгині Ольги та гніздо новачків імені князя Володимира

(Регенсбург, 1985: 302). Емігрувавши до Канади, Б. Ганушевський також продовжував опікуватися діяльністю Пласту.

Восени 1945 р. було вжито заходів для офіційного відновлення діяльності Пласту за кордоном. 6 – 7 жовтня 1945 р. у Карлсфельді (американська зона) з ініціативи представників довоєнного провладу Пласту відбувся Перший пластовий з'їзд. На ньому було ухвалено кілька важливих рішень організаційного характеру: задекларовано необхідність відновлення Пласту за кордоном; назву організації вирішили залишити ту саму, якою послуговувалися закордонні пластуни у міжвоєнний період – Союз українських пластунів-емігрантів (СУПЕ; від 1947 р. – Союз українських пластунів, СУП); обрано керівний склад СУПЕ, президентом якого став Атанас Фіголь. 11 листопада 1945 р. Леонід Бачинський та Євген Пеленський провели пластовий з'їзд у британській зоні Німеччини. 17 листопада 1945 р. організаційний з'їзд пластунів відбувся у Зальцбурзі (Австрія) (Субтельний, 2019: 121-122). Таким чином, у Західній Німеччині зусиллями української громади було легалізовано діяльність Пласту за кордоном.

Структурно Пласт в кожній окупаційній зоні Західної Німеччини поділявся на області і коші (згодом станиці). Так, станом на 1946 р. в американській зоні було 30 кошів, у британській – 7, а у французькій зоні перші два коша з'явилися у 1947 р. (Субтельний, 2019: 126) Членів Пласту традиційно об'єднують у чотири вікові улади – юнацтво (найчисельніший улад в епоху ДіПі), юнацтво, старші пластуни і пластуни-сеньйори.

Чисельність лав пластунів протягом кінця 1945 – 1948 рр. зростала. За даними історика Володимира Маруняка, у грудні 1946 р. у Німеччині й Австрії нараховувалося 3446 пластунів, у вересні 1948 р. – 3986 (Маруняк, 1985: 279). Від 1949 р. через масовий виїзд переміщених осіб і біженців до США, Канади, Австралії чисельність членів СУП на німецькій землі значно скоротилася.

До лав СУП записувалися як ті, хто вже мав досвід участі у пластовому русі в Україні, так і ті, хто набував такий досвід вперше. Пластові ідеї зацікавили не лише дітей шкільного віку, а й старшу молодь. Так, до лав пластунів вступали юнаки і юнки, які були вивезені нацистами з України на примусові роботи до Німеччини (переважно сироти). У свою чергу студенти Українського технічно-господарського інституту об'єдналися у курінь «Запорожці» (Регенсбург, 1985: 310-311).

Уродженка Стрию Лариса Залеська Онишкевич (1935 р.н.) на батьківщині не мала можливості

вступити до Пласту через заборону організації спочатку польською владою, а потім нацистською. У цей час підпільні активісти Пласту організовували Виховні спільноти української молоді (далі ВСУМ) – організацію, що ставила за мету займатися вихованням підростаючого покоління. ВСУМ організовували літні відпочинкові табори. У роботі одного з них у с. Корчин серед Карпатських гір і взяла участь восьмирічна Лариса. Після відновлення діяльності Пласту у Західній Німеччині мрія Лариси стати пластункою здійснилася: у 1946 р. вона стала новачкою у рою «Лебеді», а у 12 років перейшла до уладу юначок, де очолила гурток «Калина» (Залеська Онишкевич, 2018: 166). Згодом емігрувавши до Канади, а потім переїхавши до США продовжувала брати участь у діяльності Пласту. Понад півстоліття вона була редакторкою низки пластових періодичних видань («До висот!», «В дорогу з юнацтвом», «Юнак», «Пластовий шлях»). Прикметно, що діти і онуки Залеської Онишкевич, народжені у США, також належать до Пласту.

За діяльністю української громади з відновлення Пласту пильно стежили співробітники МДБ УРСР: група «Десна», що працювала у Відні, завербувала агента «Карагодова», який контактував з українськими емігрантами, і надавав необхідну інформацію. У спеціальному повідомленні №1209/с від 14 червня 1946 р. за підписом очільника МДБ УРСР генерала-лейтенанта С. Савченка вказувалося, що Пласт відновлено у Західній Німеччині й Австрії з метою виховання української молоді у «націоналістичному дусі» (Українська еміграція..., 2024: 23) й що організація розгорнула активну роботу.

Справді, діяльність Пласту можна визначити як динамічну й різнопланову. Вона була спрямована, по-перше, на патріотичне виховання української молоді, формування і збереження національної ідентичності, що у свою чергу допомогло б за умов проживання в еміграції чинити опір процесам асиміляції й денационалізації. Основне завдання діяльності Пласту в еміграції Атанас Фіголь сформулював наступним чином: «Збереження української дитини для України» (Молоде життя. 1950. Ч. 2: 2). Формування у дітей української національної ідентичності становило особливо важливе завдання за умов вимушеного проживання далеко від батьківщини. У цьому аспекті Пласт доповнював діяльність вчителів українських шкіл у таборах ДіПі, таборової адміністрації, що організовувала різноманітні національно-культурні заходи (зустрічі з письменниками, учасниками національно-визвольних змагань; концерти).

Національний колорит прослідковувався і в назвах пластових підрозділів (курінь юнаків імені Петра Конашевича-Сагайдачного, курені старших пластунів «Запорожці» і «Чумаки», курінь старших пластунок ім. Мотрі Кочубей, курінь українських пластунів-сеньйорів «Характерники», улад пластунів юнок імені Лесі Українки, улад пластунів юнок імені Ольги Кобилянської (Регенсбург, 1985: 303, 310, 311, 338; Молоде життя. 1949. Ч. 2: 7)).

У пластовому журналі «Молоде життя» було опубліковано статтю під криптонімами М.Д. (Михайло Демкович-Добрянський – історик і журналіст, у 1926 р. у Львові став співзасновником Союзу української націоналістичної молоді). У ній автор подав свої міркування щодо значення ідеї незалежності та соборності України, які не втратили своєї актуальності й у наші дні: «Самостійність народу та його соборність (єдність) – це два ідеали, що до них змагаємо. Тільки Самостійна та Соборна Україна зможе сповнити своє велике післанництво дане їй Божим Провидінням: створити на Сході Європи такі умовини життя, які відповідали б гідності людини. А соборність розуміємо не тільки як сокупність всіх українських земель, а в першу чергу як єдність народного духа наповненого національним змістом, єдність думок і діл усіх українців» (Молоде життя. 1946. Ч. 1: 5).

Демограф Анатолій Романюк, який у другій половині 1940-х рр. навчався в університеті м. Ерланген, підкреслював, що у Пласті «молоді люди виховувалися свідомими громадянами» (Романюк, 2006: 156). Таке виховання забезпечувалося завдяки низці заходів, які проводили пластуни. Серед заходів загальнонаціонального значення переважали ті, які були пов'язані зі збереженням пам'яті про події боротьби за українську державність під час національно-визвольних змагань 1917 – 1921 рр. Зокрема заходи на честь героїв Крут (29.01.1918 р.), свята Листопадового чину (01.11.1918 р.), свята Соборності України (22.01.1919 р.), звільнення Києва від більшовиків силами Дієвої армії УНР та Української галицької армії (31.08.1919 р.).

Невід'ємний складник формування національної ідентичності становить володіння українською мовою та знання історії України. У Постанові II Звичайного загального з'їзду СУПЕ (27 – 28.04.1946 р.) вказувалося: «15. З'їзд визнає рідну мову за підставову культурну цінність нації й тому зобов'язує всіх пластунів плекати її чистоту в слові й письмі» (Молоде життя. 1946. Ч. 3: 36). Деклароване положення втілювалося в життя. Це підтверджують результати мого

опитування. Так, на запитання «Які заходи вживала молодіжна організація для збереження національної ідентичності українців?», респондент Л.О. відповів: «В першу чергу – українська мова» (ОАП. Анкета Л.О.: 6); респондент Л.З.О.: «Увага та знання і використання української мови. Співпраця з другими укр. організаціями» (ОАП. Анкета Л.З.О.: 5).

Михайло Демкович-Добрянський у статті наголошував: «Минувшина народу – це основа його майбутнього. Тому історія – наука про минуле народу – така важна. У неї два найголовніші завдання: скріплювати духа народу та збагачувати його політичний розум» (Молоде життя. 1946. Ч. 1: 5). У журналі «Юні друзі» у переліку пластових ігор привертає увагу гра на знання історії: «Провідник пише на окремих картках різні події з рідної історії, не подаючи дат. Кожний юнак одержує однакову кількість карток. Провідник визначає час (5 – 10 хвилин), в якому учасники гри мають скласти картки в хронологічному порядку подій. Після визначеного часу кожний по черзі перечитує картки, а учасники обговорюють події. Старші юнаки крім хронології пишуть і дати подій» (Юні друзі. 1947. Ч. 2-3: 30).

Пластуни проводили заходи, присвячені видатним діячам історії та культури України. Традиційним стало проведення Шевченківських свят. Водночас організували зустрічі з видатними земляками. Так, восени 1945 р. пластуни міста Авгсбург мали можливість провідати сестру Лесі Українки Ольгу Косач-Кривинюк, яка вже у дуже поважному віці разом із сином Василем вимушена була стати на шлях еміграції. Зазнавши репресій від радянської влади, залишитися на батьківщині не мала змоги і найменша донька Олени Пчілки Ізидора Косач-Борисова, яка разом із донькою Олесею (Ольгою) та онуками також виїхали до Західної Німеччини, а звідти у 1949 р. – до США. Водночас для Ольги Косач-Кривинюк невеличка кімнатка у таборі ДіПі Авгсбурга стала останньою зупинкою в її життєвій одіссеї. Можна уявити, якою радістю в останні дні її життя, стала зустріч далеко від батьківщини з українськими пластунами, які були знайомі з творчістю її відомої сестри. А одну з цих пластунок – Ларису Залеську Онишкевич – батьки назвали на її честь. Десятирічна Лариса згадувала те піднесення, яке охоплювало її від усвідомлення, що вона зустрічається і має можливість поговорити із сестрою Лесі Українки. «Бачити одну із сестер поетки, було майже щось таке, мов її саму бачити, або мов доторкнутись до історії» (Залеська Онишкевич, 2018: 136-137).

(До слова, у Зальцбурзі (Австрія) діяв курінь імені Лесі Українки (Скоб. 1948. Ч. 3: 2)).

По-друге, Пласт пропагував здоровий спосіб життя, агітував молодь бути фізично загартованою, займатися спортом. Висувалося гасло «За красу тіла й духа!», адже молодь загартована як фізично, так і інтелектуально могла брати дієву участь у боротьбі за незалежність України. Один із авторів пластового журналу «Скоб» зазначав: «Сильним та могутнім є лиш той народ, який має сильну й здорову, до найважчих змагань підготовану молодь» (Скоб. 1946. Ч. 5: 20). З найменшими за віком пластунами практикували різноманітні рухливі ігри (Пластові ігри та забави, 1946; Гри та забави в пластовій домівці, [Б.р.]), із старшими – походи в гори, катання на лижах та ін.

Випусник Львівської богословської академії, вчитель Мирон Потопник, який у повоєнний час опинився в Ашафенбурзі, наголошував на заслугі СУМу і Пласту: вони «відтягали табору молоді від пияцтва, розпусти, неробства» (Потопник, 2012: 217).

По-третє, залученість у Пласті формувала практичні навички необхідні для життя, розвивала як лідерські якості індивіда, так і уміння працювати в колективі, спільно планувати проведення заходів, знаходити компроміси. Саме на здобутті перерахованих навичок акцентувала увагу у своїх спогадах пластунка Лариса Залеська Онишкевич. Залученість у діяльності Пласту позитивно вплинула на формування її особистості. Вона досягла успіхів у професійній і громадській діяльності: захистила докторську дисертацію, опублікувала ряд праць з літературознавства, очолювала Принстонський дослідний форум, Наукове товариство ім. Шевченка в США.

На питання мого опитувальника «Чому ви навчилися, будучи членом цієї молодіжної організації? Які навички здобули? Чи знадобилися ці знання, навички, набутий досвід у вашому подальшому житті?» респондент Л.О. відповів: «Абсолютно так. Пластова система не лиш виховала мене (і тисячі інших) на щирого, патріотичного українця, але й на кращу людину і навчила мене багато практичних речей в житті» (ОАП. Анкета Л.О.: 7). Респондент Л.З.О.: «Точність, відповідальність (за обіцяне і других); дбати про других, молодших. Турбота про громаду. Видання журналів» (ОАП. Анкета Л.З.О.: 5).

Діяльність Пласту також створювала передумови для опанування молоддю фінансової грамотності й ощадливості. Економіст і пластун Роман Мицик повчав молодь: «Наша ощадність має бути мірилом нашої пластової та національ-

ної зрілості, нашої внутрішньої самодисципліни та розуміння потреб нації» (Молоде життя. 1946. Ч. 1: 8). Організація з ініціативи Миколи Дармохвала у Байройті пластового кооперативу наочно демонструвала пластунам шляхи для самостійного фінансового забезпечення.

По-четверте, залученість у Пласті дітей і молоді, які пережили події війни, отримали різного роду психологічні травми, й вимушені були жити у чужій країні за умов непевного повоєнного часу і примарних перспектив майбутнього, була для них справжньою розрадою. Участь у спільних проєктах, відпочинок на природі, спілкування з однолітками, заняття спортом, жарти – усе це створювало ілюзію нормальності. Так, Арета Витанович-Галібей, пластунка з Міттенвальду, згодом згадувала: «Після жахів війни, скрутних обставин, турбот наших батьків про майбутнє, скаутинг давав нам нагоду бути подібними на іншу молодь. Ми сміялися, жартували, співали, витрачали нашу молодечу енергію на мандрівки, лещетарство та інші спортивні заняття. Ми раділи, що можемо долати труднощі й досягати успіху. Також це допомогло нам виховати почуття ідеалізму, здатність до спільної праці та любов до України» (Субтельний, 2019: 125).

Від другої половини 1940-х рр. відбувся виїзд більшості переміщених осіб і біженців з Німеччини до країн Європи й Америки. Завдяки легалізації діяльності Пласту за кордоном в епоху ДіПі практично у всіх країнах подальшого розселення українців були пластові організації. Характерно, що діти й навіть онуки більшості колишніх ДіПі, народжених далеко від України, також поповнювали ряди пластунів. На запитання опитувальника «Згодом ваші діти теж стали членами цієї молодіжної організації? Чому?», респондент Валентин Забіяка відповів: «Yes, my children were members of Plast» (ОАП. Анкета В. Забіяки: 2); Л.О.: «Так, діти стали пластунами, куди я з дружиною їх туди записали. Внуки також» (ОАП. Анкета Л.О.: 5); Л.З.О.: «Так. Добрий вишкіл характеру і свідомого українця і відповідального громадянина, який дбає не тільки про себе» (ОАП. Анкета Л.З.О.: 4).

Висновки. Таким чином, важливим етапом в історії Пласту стала епоха ДіПі. Саме у другій половині 1940-х рр. у Західній Німеччині зусиллями української громади було офіційно відновлено діяльність Пласту за кордоном. ДіПівський період забезпечив неперервність діяльності української скаутської організації. Він пов'язав попередній період функціонування Пласту в Україні та у Чехословаччині з наступним етапом діяльності за кордоном до відновлення Організації вже у незалежній Україні. У цей час було вироблено

теоретичні основи діяльності Пласту за кордоном. Діяльність Пласту в епоху ДіПі забезпечила неперервність традицій виховання української молоді, яка у перспективі мала боротися за незалежність України. Передовсім йдеться про патріотичне виховання та збереження національної ідентичності підростаючого покоління, що мало виключне значення за умов проживання поза межами батьківщини. Водночас Організація дбала і про те, щоб молодь займалася спортом, вела здо-

ровий спосіб життя, була відповідальною і фінансово грамотною, мала лідерські якості й уміла працювати в колективі. Для дітей, які пережили війну і проживали у таборах для переміщених осіб участь у пластових заходах давала можливість відволіктися від непростих буднів і примарного майбутнього. Збереження ідей, традицій, а також членів української скаутської організації в еміграційний період створило передумови відновлення її діяльності у незалежній Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Залеська Онішкевич Л. Бомби, границі і два праві черевички. Друга світова війна очима дитини-біженця. Львів: Літопис, 2018. 257 с.
2. М.У. Гри та забави в пластовій домівці. Регенсбург. [Б.р.]. 40 с.
3. Маруняк В. Українська еміграція в Німеччині і Австрії по другій світовій війні: у 2 т. Мюнхен: Академічне видавництво д-ра Петра Белея. 1985. Т. 1. 432 с.
4. Молоде життя. Мюнхен. 1946. Ч. 1.
5. Молоде життя. Мюнхен. 1946. Ч. 3.
6. Молоде життя. Мюнхен. 1950. Ч. 2.
7. Молоде життя. Регенсбург. 1949. Ч. 2.
8. Особистий архів О.А. Подобєд (далі – ОАП). Анкета Валентина Забіяки (1933 р.н.).
9. ОАП. Анкета Л.О. (1933 р.н.).
10. ОАП. Анкета Терези Бень (1926 р.н.).
11. ОАП. Анкета Л.З.О. (1935 р.н.).
12. Пластові ігри та забави. Новий Ульм. 1946. 22 с.
13. Подобєд О. Українська планета ДіПі: культура та повсякдення. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2018. 394 с.
14. Потопник М. Поглядом у минуле. Львів: Логос, 2012. 235 с.
15. Регенсбург. Статті. Спогади. Документи. До історії української еміграції в Німеччині після Другої світової війни / Гол. редколегії О. Кушнір. Нью Йорк; Париж; Сідней; Торонто: 3 друкарні Мирона Баб'юка, 1985. 684 с.
16. Романюк А. Хроніка одного життя: спомини і роздуми. Львів: Видавництво «Мс», 2006. 508 с.
17. Скоб. Зальцбург. 1948. Ч. 3.
18. Скоб. Карльсфельд. 1946. Ч. 5.
19. Скоб. Карльсфельд. 1946. Ч. 5.
20. Субтельний О. Пласт: унікальна історія українського скаутського руху. Торонто: Plast Publishing Inc., 2019. 440 с.
21. Українська еміграція 40 – 70-х років минулого століття в архівних документах радянських спецслужб: У 3 ч. Частина 1. Київ, 2024. 320 с.
22. Юні друзі. Мюнхен. 1947. Ч. 2-3.

REFERENCES

1. Zaleska Onyshkevych L. (2018) Bomby, hranynsi i dva pravi cherevychky. Druha svitova viina ochyma dytyny-bizhentsia. [Bombs, borders, and two good shoes. World War II through the eyes of a refugee child] Lviv: Litopys. 257. [in Ukrainian]
2. M.U. Hry ta zabavy v plastovii domivtsi. Rehensburh. [Games and fun in the plast house] [B.r.]. 40. [in Ukrainian]
3. Maruniak V. (1985) Ukrainska emihratsiia v Nimechchyni i Avstrii po druhii svitovii viini [Ukrainian emigration to Germany and Austria after World War II]: u 2 t. Miunkhen: Akademichne vydavnytstvo d-ra Petra Beleia. T. 1. 432. [in Ukrainian]
4. Molode zhyttia. [Young life] Miunkhen. 1946. Ch. 1. [in Ukrainian]
5. Molode zhyttia. Miunkhen. [Young life] 1946. Ch. 3. [in Ukrainian]
6. Molode zhyttia. Miunkhen. [Young life] 1950. Ch. 2. [in Ukrainian]
7. Molode zhyttia. Rehensburh. [Young life] 1949. Ch. 2. [in Ukrainian]
8. Osobystyi arkhiv O.A. Podobied (dali – OAP) [Personal archive of O.A. Podobied]. Anketa Valentyna Zabiaki (1933 r.n.). [in Ukrainian]
9. OAP. [Personal archive of O.A. Podobied] Anketa L.O. (1933 r.n.). [in Ukrainian]
10. OAP. [Personal archive of O.A. Podobied] Anketa Terezy Ben (1926 r.n.). [in Ukrainian]
11. OAP. [Personal archive of O.A. Podobied] Anketa L.Z.O. (1935 r.n.). [in Ukrainian]
12. Plastovi ihry ta zabavy. [Plast games and fun] Novyi Ulm. 1946. 22. [in Ukrainian]
13. Podobied O. (2018) Ukrainska planeta DiPi: kultura ta povsiakdennia. [Ukrainian Planet DP: Culture and Everyday Life] Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok. 394. [in Ukrainian]
14. Potopnyk M. (2012) Pohliadom u mynule. [Looking back] Lviv: Lohos. 235. [in Ukrainian]

-
15. Rehensburh. Statti. Spohady. Dokumenty. Do istorii ukrainskoi emihratsii v Nimechchyni pislia Druhoi svitovoi viiny (1985) [Regensburg. Articles. Memories. Documents. To the history of Ukrainian emigration in Germany after World War II] / Hol. redkolehii O. Kushnir. Niu York; Paryzh; Sydnei; Toronto: Z drukarni Myrona Babiuka. 684. [in Ukrainian]
 16. Romaniuk A. (2006) Khronika odnogo zhyttia: spomyny i rozdumy. [Chronicle of a Life: Memories and Reflections] Lviv: Vydavnytstvo «Ms». 508. [in Ukrainian]
 17. Skob. [Skob] Zaltsburh. 1948. Ch. 3. [in Ukrainian]
 18. Skob. [Skob] Karlsfeld. 1946. Ch. 5. [in Ukrainian]
 19. Skob. [Skob] Karlsfeld. 1946. Ch. 5. [in Ukrainian]
 20. Subtelnyi O. (2019) Plast: unikalna istoriia ukrainskoho skautskoho rukhu. [Plast: The Unique History of the Ukrainian Scout Movement] Toronto: Plast Publishing Inc. 440. [in Ukrainian]
 21. Ukrainska emihratsiia 40 – 70-kh rokiv mynuloho stolittia v arkhivnykh dokumentakh radianskykh spetssluzhb (2024) [Ukrainian emigration in the 1940s – 1970s in archival documents of Soviet special services]: U 3 ch. Chastyna 1. Kyiv. 320. [in Ukrainian]
 22. Yuni druzi. [Young friends] Miunkhen. 1947. Ch. 2-3. [in Ukrainian]